

<https://doi.org/10.31891/2415-7929-2024-32-1>

УДК 811.111'373. 2:378.147

ІСАКОВА Єлизавета

Київський національний університет технологій та дизайну
<https://orcid.org/0000-0002-8487-042X>

БОРОЛІС Інна

Київський національний університет технологій та дизайну

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ» НА ФІЛОЛОГІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглядається практико-орієнтований підхід до викладання дисципліни «Історія англійської мови» на філологічних факультетах закладів вищої освіти, з акцентом на поєднанні викладання теоретичних питань та формування практичних навичок їх використання для пояснення природи та зв'язків філологічних явищ в комунікативних ситуаціях різних історичних контекстів. Оскільки курс цієї дисципліни поєднує історичний, лінгвістичний та культурологічний аспекти, важливим є розвиток у студентів здатності не лише засвоювати теоретичні основи, а й застосовувати ці знання у реальних мовних контекстах. Основними принципами практико-орієнтованого підходу є інтерактивність та зв'язок теорії з практикою. Використання активних методів навчання, таких як рольові ігри, проектна діяльність та групова робота, сприяє більш глибокому залученню студентів в освітній процес. Зокрема, рольові ігри дозволяють спроектувати певні мовні ситуації на різних етапах становлення системи іноземної мови, залучити студентів до безпосереднього визначення і пояснення мовних конструкцій і явищ, проаналізувати вплив певних процесів в різні історичні періоди на сучасну систему іноземної мови, що, в свою чергу, забезпечить краще розуміння історичних, соціальних та культурних чинників еволюції мови в цілому. В даному аспекті важливості набувають завдання, що передбачають аналіз автентичних текстів різних історичних періодів та практику перекладу текстів з давньоанглійської або середньоанглійської мови на сучасну. Застосування контекстуальних вправ на практичних заняттях з дисципліни «Історія англійської мови», що допомагають студентам зрозуміти мовні зміни через практичні завдання, також є ефективним інструментом в освітньому процесі. У результаті застосування практико-орієнтованого підходу, студенти не лише набувають теоретичних знань, але й вчать застосовувати їх на практиці, що значно підвищує якість їхньої професійної підготовки. Цей підхід дозволяє формувати у студентів необхідні навички для глибокого розуміння та інтерпретації мовних явищ в різні періоди історичного розвитку мовної системи, а також забезпечує цілісне сприйняття історичного становлення англійської мови в контексті культурних і соціальних процесів, що є важливим для їхньої майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: історія англійської мови, практико-орієнтований підхід, рольові ігри, проектна діяльність, історичні періоди англійської мови, лінгвокраїнознавча компетенція.

ISAKOVA Yelyzaveta, BOROLIS Inna

Kyiv National University of Technologies and Design

PRACTICE-ORIENTED APPROACH TO TEACHING THE DISCIPLINE “HISTORY OF THE ENGLISH LANGUAGE” AT THE PHILOLOGICAL FACULTIES OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

The article deals with a practice-oriented approach to teaching the discipline "History of the English Language" at the philological faculties of higher education institutions, with an emphasis on combining theoretical education and training practical skills in their usage for explaining language phenomena and ties in communicative situations at different historical stages. Since this course combines historical, linguistic and cultural aspects, it is important to develop students' ability not only to learn theoretical foundations but also to apply this knowledge in real-life language contexts. The main principles of the practice-oriented approach are interactivity and the connection of theory with practice. The use of active learning methods, such as role-playing games, project activities, and group work, promotes deeper student engagement in the educational process. In particular, role-playing games allow you to project certain language situations at different stages of the formation of a foreign language system, involve students in defining and explaining language constructions and phenomena, and analyze the impact of certain historical processes on the modern system of the English language, which, in turn, will provide a better understanding of the historical, social, and cultural factors of the language evolution as a whole. In this aspect, tasks that involve the analysis of authentic texts from different historical periods and the practice of translating texts from Old English or Middle English into modern English become important. The use of contextual exercises during practical lessons in the discipline "History of the English language", which help students understand language changes through practical tasks, is also an effective tool in the educational process. As a result of the practice-oriented approach, students not only acquire theoretical knowledge, but also learn to apply it in practice, which significantly improves the quality of their professional training. This approach allows students to develop the necessary skills for a deep understanding and interpretation of language changes, and provides a holistic perception of the history of the English language in the context of cultural and social processes, which is important for their future professional activities.

Key words: history of the English language, practice-oriented approach, role-playing games, project activities, historical periods of the English language, linguistic and country studies competence.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

У сучасній системі вищої освіти дедалі більшої актуальності набуває практико-орієнтований підхід до викладання гуманітарних дисциплін, що дозволяє студентам поєднувати теоретичні знання з практичними

навичками, необхідними для їхньої професійної діяльності. Дисципліна «Історія англійської мови», яка традиційно вважається переважно теоретичною, відкриває значний потенціал для впровадження нових методичних підходів, спрямованих на формування у майбутніх філологів як теоретичної бази, так і здатності застосовувати ці знання у практичній площині.

Розуміння історичних змін англійської мови, її еволюції під впливом соціальних, політичних та культурних чинників є основою для розуміння сучасної мови, її лексичних, граматичних та фонетичних особливостей. Водночас, для студентів-філологів важливо не лише засвоїти ці знання, а й навчитися аналізувати мовні явища, розробляти лінгвістичні проекти з урахуванням історичних змін в системі мови та використовувати історичний матеріал у професійній діяльності.

Практико-орієнтований підхід у викладанні дисципліни Історія англійської мови дозволяє залучати студентів до активного навчання через застосування інтерактивних методів, таких як проектна діяльність, рольові ігри, аналіз текстів різних історичних періодів формування англійської мови. Застосування практико-орієнтованого підходу сприяє також розвитку критичного мислення, комунікативних умінь та міжкультурної компетентності.

Аналіз досліджень та публікацій

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про широку популярність тематики, пов'язаної із викладанням дисципліни «Історія англійської мови» у закладах вищої освіти (ЗВО). Так, С. Сидоренко та А. Гудманян висвітлюють напрямки вдосконалення викладання університетського курсу з історії англійської мови, який є невід'ємною частиною освітньо-професійної програми для студентів-філологів, через інтеграцію сучасних навчальних Інтернет-ресурсів. На думку вчених, залучення якісних веб-ресурсів сприяє вирішенню трьох ключових завдань: перенесення фокуса навчання з викладача на студента, підвищення мотивації та інтересу студентів до дисципліни завдяки активізації дослідницької складової освітнього процесу, а також зміцнення змістовної наповненості дисципліни [1, с. 135]. Водночас Т. Вдовенко досліджує питання викладання дисципліни «Історія англійської мови» в умовах дистанційного навчання, зауважуючи при цьому, що ця дисципліна є важливою складовою вивчення англійської мови, оскільки сприяє розширенню тематичного словникового запасу функціональної лексики, необхідної для спілкування, листування та налагодження міжнародних зв'язків. Крім того, вивчення дисципліни сприяє розвитку вміння ефективно використовувати різні стратегії читання для роботи з інформацією, а також удосконаленню навичок аудіювання, реферування та анотування текстів [2, с. 60]. Натомість О. Кучерова зазначає, що вивчення дисципліни «Історія англійської мови» зосереджується на етапах розвитку англійської мови в діахронічному аспекті, відображаючи її постійні та поступові зміни. Основним завданням дисципліни є аналіз еволюції англійської мови від її найдавніших форм до сучасного стану, простежуючи трансформацію від германського діалекту до глобальної мови [3]. При цьому, Л. Верба у своїй праці пропонує систематизований підхід до вивчення історії англійської мови, зосереджуючи увагу на ключових етапах її розвитку від V століття, коли англосаксонські діалекти відокремилися від континентального германського ареалу, до кінця XVII століття, періоду, коли англійська мова утвердилася як національна мова Англії та почала активно поширюватися на інші континенти [4]. Зі свого боку, О. Бабенко підкреслює, що вивчення дисципліни «Історія англійської мови» має важливе значення для формування комунікативної та професійної компетенції, що є основою компетентнісного підходу. Ця дисципліна не лише є цікавою для дослідження, але й дає студентам можливість глибше зануритись у сучасні аспекти мовознавства, сприяючи розвитку мовної ідентичності та усвідомленню історичної спадкоємності. Історичний підхід дозволяє краще зрозуміти закономірності в мовних змінах і конфліктах, які впливають на сучасне використання англійської мови, а також задовольняє цікавість до мовної спадщини [5]. Г. Мельниченко наголошує, що дисципліна «Історія англійської мови», яка побудована за модульним принципом навчання, охоплює повний спектр розвитку англійської мови – від її початкових форм до сучасного стану. З погляду вченої, процес формування іншомовної комунікативної компетенції майбутніх учителів іноземних мов передбачає не лише класичні компоненти – мовну, мовленнєву та соціокультурну компетенції – але й історико-лінгвістичну складову. Ця складова включає знання з історії мови, яку студенти будуть викладати у майбутньому [6]. С. Голик зазначає, що курс «Історія англійської мови» є діахронічною дисципліною, яка досліджує еволюцію та трансформацію англійської мови протягом більш ніж 15 століть її існування. Метою курсу є простеження траєкторії розвитку англійської мови – від германського діалекту до глобальної мови XXI століття, а також розвиток уявлення про лінгвістичні зрушення, які сформували сучасну англійську мову. Дослідження цієї дисципліни відбувається в межах соціолінгвістики, яка вивчає мову в її соціальному та культурному контексті [7]. В. Сліпецька стверджує, що вивчення дисципліни «Історія англійської мови» є важливою складовою підготовки майбутніх філологів. Тому важливість навчального посібника авторки, розробленого для дисципліни «Історія англійської мови», полягає в тому, що він містить як теоретичний, так і практичний матеріал, необхідний для засвоєння студентами в процесі вивчення курсу. Тематична структура матеріалу забезпечує логічну послідовність, що сприяє кращому розумінню та засвоєнню навчального матеріалу [8]. На додаток, доцільно зауважити, що посібник «Історія англійської мови», розроблений С. Процько та О. Яловенко, є важливим інструментом для самостійної роботи здобувачів вищої освіти, який забезпечує комунікативну компетенцію студентів у контексті міжкультурної комунікації

через глибоке розуміння мови та її історичного розвитку. Посібник містить лекції з історії мови, що охоплюють основні історичні процеси, які відбувались у мові через розвиток суспільства. Водночас методика організації практичних завдань сприяє розвитку пошукових умінь студентів, навичок роботи з автентичними текстами англійською мовою, а також сприяє формуванню навичок самостійної роботи та співпраці в малих групах для вирішення дослідницьких завдань [9].

З огляду на достатню кількість досліджень даної теми, варто, однак, зазначити, що в науковому просторі ще відсутні дослідження, присвячені питанням практико-орієнтованого підходу до викладання дисципліни «Історія англійської мови» на філологічних факультетах ЗВО. Це питання, без сумніву, потребує детальнішого вивчення, оскільки застосування практико-орієнтованих форм і методів навчання може значно покращити ефективність освітнього процесу та допомогти студентам краще усвідомити історичні процеси, що стоять за розвитком мови, а також їхній вплив на сучасні лінгвістичні явища. Враховуючи це, дослідження практико-орієнтованого підходу в цьому напрямі є важливим кроком для модернізації викладання історії англійської мови на філологічних факультетах ЗВО.

Формулювання цілей статті

Метою наукової статті є дослідження ефективних практико-орієнтованих форм і методів викладання дисципліни «Історія англійської мови» на філологічних факультетах ЗВО.

Виклад основного матеріалу дослідження

Дисципліна «Історія англійської мови» має міждисциплінарний характер, поєднуючи історичний, лінгвістичний і культурологічний аспекти, що дає можливість поглиблено вивчити не лише мовні зміни, а і їх соціокультурні детермінанти. Викладання цієї дисципліни традиційно зосереджено на теоретичному аналізі фонетичних, морфологічних, синтаксичних і лексичних змін у мові, з акцентом на основні етапи її розвитку, такі як давньоанглійський, середньоанглійський та ранньонорманський періоди. Курс дозволяє студентам зрозуміти, як соціальні, політичні та культурні процеси впливали на еволюцію мови. Основні методи навчання зазвичай включають лекції, семінари, а також аналіз текстових джерел, що дають студентам можливість доторкнутися до автентичних мовних форм минулих епох. Однак, хоча ці методи дозволяють охопити значний обсяг матеріалу, вони обмежують активну участь студентів у процесі засвоєння знань, що є важливим для глибокого розуміння мовних змін. Для більш ефективного навчання слід активно впроваджувати практико-орієнтований підхід.

Практико-орієнтований підхід до викладання дисципліни «Історія англійської мови» є важливою складовою успішної підготовки майбутніх фахівців, які повинні мати не лише теоретичні знання, але й здатність застосовувати їх для пояснення певних лінгвістичних явищ та формування історико-аналітичного погляду на процес формування сучасної системи англійської мови. Варто зазначити, що практико-орієнтований підхід у викладанні дисципліни «Історія англійської мови» спрямований на те, щоб студенти могли не тільки засвоїти теоретичні аспекти історії мови, але й активно застосовувати ці знання у практиці. При цьому основними принципами цього підходу є принцип інтерактивності та принцип зв'язку теорії з практикою.

Принцип інтерактивності передбачає використання методів активного навчання, таких як рольові ігри, проектна діяльність, групова робота. Це дозволяє студентам взаємодіяти з матеріалом на більш глибокому рівні, що сприяє кращому засвоєнню і закріпленню знань.

Наприклад, проведення рольової гри: «Мовний консультант у певний період формування системи англійської мови» дасть можливість студентам зрозуміти, як зміни в англійській мові на певному етапі відбивалися на загальній структурі мови та на спілкуванні людей в цілому. Для цього слід розділити студентів на групи, кожна з яких буде представляти «мовних консультантів» різних етапів історії англійської мови: давньоанглійський, середньоанглійський, ранньонорманський період. Їхнє завдання – проконсультувати «клієнтів» (інших студентів), які запитують про зміни в англійській мові на певному етапі. Студенти повинні відповідати на запитання, використовуючи історичні дані про фонетичні, морфологічні та лексичні зміни в мові, характерні для цього періоду. Як приклади, можна використати такі запитання: Які зміни відбулися у системі голосних звуків в середньоанглійський період? Як змінювалась структура речення в англійській мові під час переходу від давньоанглійської до середньоанглійської мови? Після завершення рольової гри студенти обговорюють, як зміни мови відображають соціальні, культурні та політичні процеси того часу.

Щодо проектної діяльності, то одним з прикладів такої діяльності можна запропонувати створення проекту на тему «Історичні етапи формування лексичного складу сучасної англійської», в контексті проведення якої передбачено дослідження і презентацію студентами основних процесів оформлення лексичного складу мови на різних історичних етапах формування сучасної англійської мови, а також зв'язок цих процесів і змін із соціально-культурним, політичним та економічним життям англословного суспільства тих часів. Для цього студенти обирають один з періодів англійської мови (давньоанглійський, середньоанглійський, ранньонорманський) і розробляють проект, який включає аналіз найбільших змін у лексиці цього періоду. Особлива увага звертається на такі явища, як запозичення з інших мов, появу неологізмів, зміну семантики існуючих слів. Студенти також аналізують і описують історичні та соціальні

чинники, які сприяли цим змінам. Створення проєкту закінчується його презентацією перед іншими та обговоренням з аудиторією.

Водночас групову роботу можна провести на тему: «Порівняльний аналіз граматичної структури англійської мови у різні історичні періоди». Це дасть можливість ознайомити студентів зі змінами в граматичній структурі англійської мови через порівняння граматичного складу мови в різні періоди. Для цього потрібно розподілити студентів на групи, кожна з яких буде аналізувати одну з основних граматичних категорій, наприклад, граматичні часи дієслова, присвійний відмінок іменника, ступені порівняння прикметників тощо. Кожна група повинна порівняти наявність та особливості функціонування цих категорій в давньоанглійській, середньоанглійській і ранньомовноанглійській періоди становлення системи англійської мови. Після виконання завдання та створення презентації за даною темою, студенти обговорюють результати свого дослідження з іншими студентами.

Принцип зв'язку теорії з практикою передбачає застосування набутих теоретичних знань про історичні зміни в мовній системі безпосередньо в практичній роботі з мовними джерелами, наприклад, у процесі перекладу англійських текстів різних історичних періодів, лінгвістичного аналізу автентичних англійських текстів, роботи з іншими англійськими ресурсами.

Для розвитку у студентів вміння працювати з автентичними англійськими текстами, навичок лінгвістичного аналізу англійських текстів попередніх історичних періодів, а також здатності розпізнавати основні характеристики мовного складу різних історичних етапів становлення англійської мови, доцільно запропонувати студентам вправи на лінгвістичний аналіз автентичних текстів різних історичних періодів. Для цього студентам для аналізу надаються автентичні тексти різних періодів англійської мови (наприклад, частина тексту з *Beowulf* для давньоанглійської мови, тексти творів В. Шекспіра для ранньомовноанглійської та Джейн Остін для середньомовноанглійської). Завдання студентів – проаналізувати текст з погляду лексичних, граматичних і фонетичних особливостей, характерних для цього періоду. Крім того, студенти повинні визначити, які зміни відбулися в мовних структурах, словниковому запасі та синтаксисі на даному етапі. Після аналізу студенти обговорюють, як ці зміни впливають на розуміння тексту в контексті історії англійської мови та соціальних умов того часу.

Слід зазначити, що практика перекладу англійських текстів з визначенням і поясненням історичних змін у структурі мови значно сприяє поглибленню знань студентів про історично-еволюційні процеси в системі англійської мови та формуванню навичок застосування цих знань при перекладі текстів. В цьому аспекті ефективним є завдання з перекладу короткого тексту з давньоанглійської або середньоанглійської мови на сучасну англійську. При цьому, студенти повинні звертати особливу увагу на лексико-граматичні зміни, які виникли в результаті еволюції мови. Після цього студенти обговорюють важливість знання історичних змін в складі мови для забезпечення точного перекладу та полегшення перекладацького процесу.

Одним з важливих аспектів практико-орієнтованого підходу є розвиток лінгвокраїнознавчої компетенції, яка дозволяє студентам усвідомити, як історичні зміни в мові пов'язані з культурними та соціальними процесами в англійських країнах. Для цього важливо не лише вивчити граматичні та фонетичні зміни, але й аналізувати тексти різних історичних етапів для виявлення взаємозв'язку мови з історією та культурою. Це дозволяє студентам формувати вміння інтерпретувати зміни в мові через призму соціально-економічних та політичних чинників, що були характерні для різних етапів розвитку англійського суспільства.

Наприклад, аналіз соціально-історичних та політико-історичних контекстів через тексти різних історичних періодів дасть можливість розвинути у студентів вміння співвідносити мовні зміни з культурними, соціальними та політичними процесами, що відбувались у різні етапи розвитку англійського суспільства. Для цього студентам надаються уривки з класичних текстів, а завдання полягає в аналізі того, як соціальні та політичні процеси, наприклад, *Норманське завоювання*, тощо, відображаються в змінах на лексичному, граматичному та фонетичному рівнях мови. Після виконання завдання студенти обговорюють зв'язок мови із соціально-культурним та економічним життям суспільства, а також які історичні події могли сприяти певним мовним трансформаціям.

Іншим прикладом завдання практико-орієнтованого спрямування є рольова гра на відтворення мовлення представників англійського суспільства певного історичного періоду. Студентам роздаються ролі представників англійського суспільства конкретного історичного періоду і набір висловлювань сучасною англійською мовою. Завдання для студентів полягає у перетворенні сучасних висловлювань на висловлювання певного історичного періоду з урахуванням основних історичних процесів в мові того часу. Завдання кожного студента полягає також і в інтерпретації цих історичних змін та їх впливу на побудову наданих висловлювань. Після виконання вправи студенти обговорюють, як культурні-соціальні та політичні зміни впливають на мовні процеси в цілому.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Таким чином, відповідно до результатів дослідження, зауважимо, що практико-орієнтований підхід до викладання дисципліни «Історія англійської мови» на філологічних факультетах ЗВО є важливим засобом підвищення ефективності викладання дисципліни та формування практичних навичок у студентів щодо

лінгвістичного аналізу мовних явищ з точки зору історичних процесів еволюції сучасної системи англійської мови. Використання інтерактивних методів навчання, таких як проєктна діяльність, рольова гра, а також робота та аналіз автентичних текстів, дозволяє значно покращити ефективність навчання, розвиває навички лінгвістичного аналізу мовних явищ з урахуванням історичної складової мовної системи, сприяє розвитку лінгвокраїнознавчої компетенції та комунікативних навичок студентів в цілому. Цей підхід забезпечує студентам можливість не лише отримати теоретичні знання про історію англійської мови, але й активно застосовувати ці знання в практичних ситуаціях, що сприяє їхньому професійному розвитку та підготовці до майбутньої роботи у сфері філології та перекладу.

Перспективи подальших досліджень у цій сфері включають подальшу розробку нових методик викладання історії англійської мови з акцентом на міждисциплінарний підхід та застосування сучасних технологій для інтерактивного навчання.

Література

1. Sydorenko S., Gudmanian A. A web resource map for a university course in the history of the english language. Інформаційні технології і засоби навчання. 2020. № 2(76). С. 126-136.
2. Вдовенко Т. Викладання історії англійської мови онлайн. Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. 2023. № 62. С. 54-60.
3. History of the English Language: A Course Guide: навчально-методичний посібник. Укладач – Кучерова Олена Олександрівна. Київ, 2020. 109 с.
4. Верба Л. Г. Історія англійської мови: посібник для студентів і викладачів вищих навчальних закладів. Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. 304 с.
5. Бабенко О. В. Історія англійської мови: навчальний посібник для студентів зі спеціальності 6.020303 «Філологія»: Видання друге, перероблене і доповнене. О. В. Бабенко. Київ: ВЦ НУБіП України, 2014. 334 с.
6. Мельниченко Г. В. Історія англійської мови: методичний посібник. Одеса: Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського, 2010. 91 с.
7. Історія англійської мови: навчально-методичні вказівки для самостійної роботи та практичних занять для здобувачів вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно), 2 перша – англійська, освітньої програми «Англійська мова та література. Переклад» (англ. мовою) / уклад. С. В. Голик. Ужгород, 2024. 81 с.
8. Сліпещька В. Д. Історія англійської мови: теорія і практика. Дрогобич: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2024. 54 с.
9. History of the English Language = Історія англійської мови: посіб. для студ. 3 курсу ОС «бакалавр» ф-тів інозем. мов вищ. закл. освіти / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, каф. англ. мови та метод. її навч.; уклад.: Є. Процько, О. Яловенко. Умань: Візаві, 2023. 121 с.

References

1. Sydorenko, S., Gudmanian, A. (2020). A web resource map for a university course in the history of the english language. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia*, 2(76), 126-136 [in English]
2. Vdovenko, T. (2023). *Vykładannia istorii anhliiskoi movy online* [Teaching English History Online]. *Naukovyi visnyk Izmail'skoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu* – Scientific Bulletin of Izmail State University of the Humanities, 62, 54-60 [in Ukrainian].
3. Kucherova, O. O. (Compiled, 2020) *History of the English Language: A Course Guide: navchalno-metodychnyi posibnyk* [History of the English Language: A Course Guide: a study guide]. Kyiv [in English]
4. Verba, L. H. (2004). *Istoriia anhliiskoi movy: posibnyk dlia studentiv i vykladachiv vyshchikh navchalnykh zakladiv* [History of the English language: a manual for students and teachers of higher education institutions]. Vinnytsia: NOVA KNYHA [in English]
5. Babenko, O. V. (2014). *Istoriia anhliiskoi movy: navchalnyi posibnyk dlia studentiv zi spetsialnosti 6.020303 «Filolohiia»: Vydannia druhe, pereroblene i dopovnene* [History of the English Language: a textbook for students majoring in 6.020303 "Philology": Second edition, revised and supplemented]. Kyiv: VTs NUBiP Ukrainy [in English]
6. Melnychenko, H. V. (2010). *Istoriia anhliiskoi movy: metodychnyi posibnyk* [History of the English language: a methodical guide]. Odesa: Pivdenoukrainskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet im. K. D. Ushynskoho [in English]
7. Holyk, S. V. (compiled, 2024). *Istoriia anhliiskoi movy: navchalno-metodychni vkazivky dlia samostiinoi roboty ta praktychnykh zaniat dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity haluzi znan 03 Humanitarni nauky, spetsialnosti 035 Filolohiia, spetsializatsii 035.041 Filolohiia. Hermanski movy ta literatury (pereklad vkluchno), 2 persha – anhliiska, osvitnoi prohramy «Anhliiska mova ta literatura. Pereklad» (anhl. movoiu)* [History of the English language: study guides for independent work and practical classes for higher education students in the field of knowledge 03 Humanities, speciality 035 Philology, specialization 035.041 Philology. Germanic Languages and Literatures (Translation inclusive), 2 first - English, of the educational program "English Language and Literature. Translation" (in English)]. Uzhhorod [in English]
8. Slipetska, V. D. (2024). *Istoriia anhliiskoi movy: teoriia i praktyka* [History of the English Language: Theory and Practice]. Drohobych: Drohobyt'skyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Ivana Franka [in English]
9. Protsko, Ye., Yalovenko, O. (compiled, 2023). *History of the English Language = Istoriia anhliiskoi movy: posib. dlia stud. 3 kursu OS «bakalavr» f-tiv inozem. mov vyshch. zakl. osvity. MON Ukrainy, Umanskyi derzh. ped. un-t imeni Pavla Tychyny, kaf. anhl. movy ta metod. yii navch. Uman: Vizavi* [in English]